

За результатами обчислень, залежність між відхиленням прибутку будівельного підприємства, що спеціалізується на промисловому будівництві, і факторами ризику описується наступною моделлю (формула 1):

$$Y = -283,408 X_1 + 312,739 X_2 + 2,3279 X_3 + 85,9489 X_4 + 222,5732 X_6 - 11,0662 X_8 + 68,3141 X_{10} + 193,6679 X_{11} + 4,4847 X_{12} - 0,9885 X_{13} + 651,52532 X_{14} + 71,4552 X_{15} \quad (1)$$

Модель залежності відхилення прибутку будівельного підприємства, що спеціалізується на житловому будівництві, та факторів ризику описується наступною формулою (формула 2):

$$Y = 121,513 X_1 + 218,8342 X_2 - 9,3341 X_3 + 84,1224 X_5 - 111,9775 X_7 - 11,0773 X_9 + 57,312 X_{10} + 198,7773 X_{11} + 8,1857 X_{12} - 1,1205 X_{13} + 711,0981 X_{14} + 70,3594 X_{15} \quad (2)$$

Обидва рівняння регресії та їх параметри є статистично значимими, таким чином, можуть бути використані для прийняття рішень. Підсумовуючи, можна сказати, що в статті виділені зовнішні та внутрішні фактори ризику будівельних підприємств, що впливають на відхилення їх фактичного прибутку від запланованого, при цьому врахована спеціалізація на промисловому та житловому будівництві. Виявлені за допомогою кореляційно-регресійного аналізу тенденції та зв'язки можуть використовуватися для подальшого аналізу ризиків та прийняття управлінських рішень.

Література

1. Ершова Н.М. Экономико-математические методы и модели принятия решений в условиях определенности, неопределенности и риска: монография / Н.М. Ершова, В.П. Скрипник. – Днепропетровск: ПГАСА, 2011. – 350 с.
2. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики в Дніпропетровській області. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dnprstat.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua.
6. Статистичний щорічник України за 2007 рік / [за ред. О.Г. Осауленка]. – К.: Державний комітет статистики України, 2008. – 572с.
7. Статистичний щорічник України за 2008 рік / [за ред. О.Г. Осауленка]. – К.: Державний комітет статистики України, 2009. – 568с.
8. Статистичний щорічник України за 2009 рік / [за ред. О.Г. Осауленка]. – К.: Державний комітет статистики України, 2010. – 567с.
9. Статистичний щорічник України за 2010 рік / [за ред. О.Г. Осауленка]. – К.: Державний комітет статистики України, 2011. – 560с.
10. Україна у цифрах 2009: статистичний збірник / [за ред. О.Г. Осауленка]. – К.: Державний комітет статистики України, 2010. – 258с.
11. Україна у цифрах 2010: статистичний збірник / [за ред. О.Г. Осауленка]. – К.: Державний комітет статистики України, 2011. – 252с.

621:005.1:330.3

Якименко О.С., асистент,

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

АКТИВІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ВІТЧИЗНЯНОГО МАШИНОБУДУВАННЯ

Високий ступінь динамічності зовнішнього середовища вітчизняних машинобудівних підприємств обумовлений нелінійними тенденціями розвитку постсоціалістичних країн, які знаходяться під дією внутрішніх трансформаційних ефектів перетворення національних економік та тенденцій розвитку домінуючих країн світу. Формування небезпечної залежності національної економіки від кон'юнктури світових фінансових і товарних ринків, а також внутрішніх структурних

дисбалансів (закладених у докризовий період) спричинили високу вразливість економіки України. В таких умовах актуальною є проблема забезпечення ефективного та раціонального розвитку промислових підприємств. Однією з пріоритетних галузей промислового виробництва є сільгоспмашинобудування, що здатне забезпечити продовольчу безпеку держави та задовольнити населення високоякісними продуктами харчування в достатній кількості та різного асортименту. Нині спостерігається суттєве зменшення попиту на вітчизняну сільгосптехніку і значне скорочення обсягів її виробництва.

Цілі статті: дослідити стан сільськогосподарського машинобудування України, проаналізувати загальні тенденції та комплексні проблеми розвитку підприємств даного сектору.

Сьогодні особливо гостро відчувається дефіцит зернозбиральної техніки в Україні, оскільки забезпеченість даною технікою всіх категорій господарств – менше 40% від потреби. Одночасно 78% комбайнового парку країни знаходиться за межами амортизаційного та економічно доцільного терміну експлуатації. Як результат, щорічні втрати при збиранні врожаю перевищують більше 6 млн. т зерна, що при сьогоднішньому рівні цін еквівалентно 12 млрд. грн. [1].

Для відтворення машинно-тракторного парку АПК до рівня технологічної потреби виробництва прогнозованих обсягів сільськогосподарської продукції необхідні щорічні інвестиції в сумі близько 22 млрд. гривень, в той час як річна платоспроможність сільськогосподарських підприємств на придбання техніки щорічно коливається на рівні 3-7 млрд. гривень [2].

Для техніко-технологічного переоснащення агропромислового виробництва шляхом оновлення та розвитку матеріально-технічної та ресурсної бази підприємств Податковим кодексом України від 2 грудня 2010 р. передбачено, що тимчасово, строком на 10 років, починаючи з 1 січня 2011 р. звільняється від оподаткування прибуток підприємств машинобудування для агропромислового комплексу. Зазначені пільги застосовуються за умови, що суми коштів, вивільнені від оподаткування, спрямовуються на збільшення обсягів виробництва (надання послуг), переоснащення матеріально-технічної бази, запровадження новітніх технологій, пов'язаних з основною діяльністю, та/або повернення кредитів, використаних на зазначені цілі, і сплату процентів за ними [3].

Іншим напрямом державної підтримки вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу є механізм здешевлення кредитів. Що стосується сільськогосподарських підприємств України, то в 2011 р. вони отримали кредити від комерційних банків на 10,6 млрд. грн., що в 1,6 разів перевищує показник 2010 р. [4]. Проект Державної програми соціального і економічного розвитку України на 2012 р. містить інформацію щодо закупівлі техніки для агропромислового комплексу (збільшення статутного фонду НАК «Укראгролізинг») з подальшою поставкою її на умовах лізингу обсягом понад 1,7 тис. одиниць, також планується використати кошти держбюджету обсягом 800 млн. грн. для фінансової підтримки підприємств-виробників сільгосптехніки шляхом здешевлення кредитів [5].

Енерговитратність галузі перевищує рівень розвинутих країн світу у 7-10 разів, що не дає можливості забезпечити високу якість вітчизняної техніки. Разом з невідповідністю та застарілістю конструкторської розробки вітчизняної техніки виникла несприятлива ситуація, коли виробниками сільгосппродукції купується лише 20% техніки вітчизняного виробництва, а решта – 80% імпоротної (в тому числі і вживаної). Імпортується техніка з таких країн як США, Словенія, Італія, Іспанія, Білорусія, Німеччина. Ємність внутрішнього ринку сільськогосподарської техніки на даний час становить близько 10 млрд. гривень [6]. Так, з 2,5 млрд. дол. США, на які було імпортовано техніки в останні роки, було сплачено 500 млн. дол. США ПДВ (або близько 4 млрд. грн.), що дозволило профінансувати лізинг вітчизняної техніки на пільгових умовах в розмірі 350 млн. грн. в 2010-2011 рр. та інші важливі державні програми як, наприклад, використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі для часткової компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва.

Найбільшим попитом користуються трактори білоруського МТЗ, якому належить 24% ринку України, що реалізуються низкою дилерів, таких як ПП «Реал Трейд», ПП «Варга-АТ», ТОВ «ПоділляАгроПост». Також головними гравцями на ринку тракторів України є такі виробники: John Deere - 19% (США), Case 13% (США), New Holland – 9% (Італія), ПАТ «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе» - 7% (Україна), Fendt – 5% (Німеччина). Крім того, на ринку представлена продукція німецьких, англійських, італійських та канадських виробників. Схожа ситуація спостерігається на ринку зернозбиральних комбайнів: Claas – 21% (Німеччина), John Deere - 19% (США), Case 11% (США), Гомсельмаш – 6% (Білорусія), Дон – 6% (Росія), New Holland – 4% (Італія) [7].

Сільськогосподарське обладнання корпорації John Deere є найпопулярнішим серед сільгоспвиробників України і реалізується через мережу дилерів: ПАТ «Компанія «РАЙЗ», Landtech Ltd, ТОВ «АГРОТЕК», ПрАПК «Тачанка», ТОВ «Механі К». Щоб відповідати вимогам часу, кожного робочого дня компанія John Deere інвестує близько 4,5 млн. дол. США (тобто 4,1% від обсягу продажів обладнання) у наукові дослідження, мета яких - розробка нових рішень для підвищення ефективності роботи сільгоспідприємств, в тому числі України та країн СНД, забезпечуючи повну інтеграцію інноваційних та інтелектуальних підходів щодо використання тракторів, збиральної техніки та інвентарю [8].

Імпортна техніка ввозиться на ринок України за нульовим митним тарифом, однак комплектуючі, необхідні вітчизняним виробникам, ввозяться зі значним митом. В результаті, виникають несприятливі умови для розвитку машинобудівних підприємств, яким для виробництва своєї продукції необхідно купувати цілу низку матеріалів, устаткування та комплектуючого обладнання. Покращення ситуації в даному напрямку відбувається за рахунок внесення зміни до Закону України «Про Єдиний митний тариф» в частині звільнення від сплати ввізного мита у період з 1 січня 2012 р. до 1 січня 2020 р. під час ввезення на митну територію України сировини та матеріалів, комплектуючих виробів та інших матеріальних цінностей, що використовуються для потреб розробки та/або виробництва продукції машинобудування (призначеної виключно для реалізації на експорт) підприємствами-суб'єктами машинобудування.

В проекті концепції «Загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 р.» зазначено, що темпи розвитку машинобудування мають перевищувати загальні темпи зростання промислового виробництва, створюючи умови для структурно-інноваційної перебудови і технічного переоснащення всіх галузей економіки [9].

В цілому, згідно з проектом програми соціального та економічного розвитку, в 2012 р. виробництво продукції машинобудування зросте на 20%, хоча за I квартал 2012 р. зростання відбувалось помірними темпами – на 1,6% за квартал. Це було пов'язано з низьким зовнішнім попитом на продукцію українських виробників, зокрема в Росії, яка з лютого 2012 р. заборонила поставки вагонів українського виробництва. Водночас, у березні машинобудівне виробництво дещо поживалось – темпи приросту становили 7,8% за місяць [10, с. 24].

Питання технічного відставання у виробництві машин і обладнання для АПК можна вирішити наслідуванням прикладу Росії, де налагоджується складальне виробництво відомих світових компаній. Натомість, більшість вітчизняних підприємств, що раніше спеціалізувались на виробництві машин і устаткування для агропромислового комплексу, сьогодні займаються ремонтом, оптовою та роздрібною торгівлею агропромислової продукції та здачею в оренду власного нерухомого майна, машин та устаткування. Частка підприємств, діяльність яких належить до допоміжних видів економічної діяльності, таких як ремонт і технічне обслуговування, становить 38% від загальної кількості. Крім того, існує понад 450 підприємств, які займаються виключно оптовою торгівлею сільськогосподарською технікою.

Динаміка виробництва сільськогосподарської техніки (рис. 1) частково пояснюється значними подіями як розвитку галузі, так і на державному рівні. Так, констеляція подій, що ініціювали фінансово-економічну кризу, прийняття стратегії аграрних реформ та програм модернізації вплинули на зміну обсягів виробництва техніки у вітчизняному сільськогосподарському машинобудуванні.

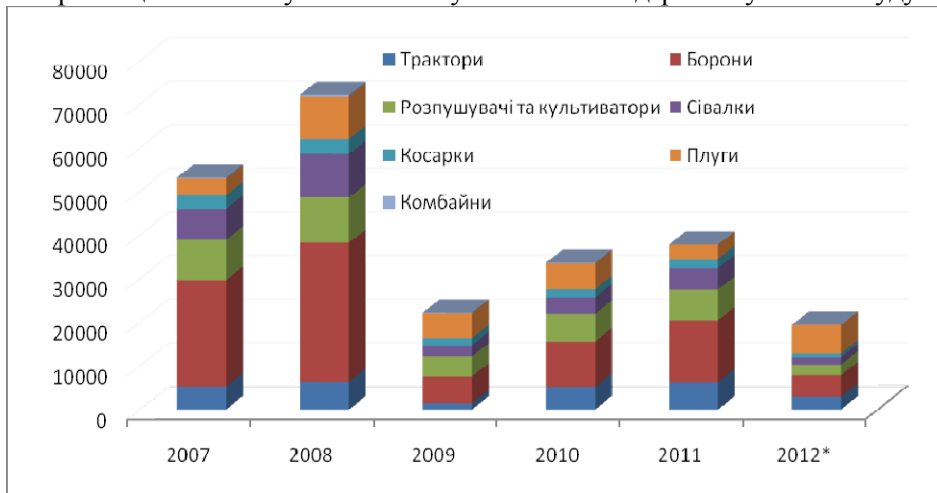

Рис. 1. Динаміка виробництва сільгосптехніки в Україні за 2007-2012 рр., шт.*

* Дані за січень-квітень 2012 р.

Значному падінню виробництва техніки для АПК в 2009 р. (рис. 1) передували роки зростання за всіма напрямками протягом 2007-2008 рр., так поступове нарощування виробництва тракторів з 5282 од. в 2007 р. до 6339 од. у 2008 р. засвідчило зниження їх виробництва в 2009 р. в 4,4 разу порівняно з 2008 р. Після зростання виробництва плугів з 3870 у 2007 р. до 9750 у 2008 р. спостерігається його зниження до 5717 одиниць у 2009 р. Аналогічна тенденція характерна і для сівалок, борін, косарок, комбайнів, а також розпушувачів та культиваторів. Водночас, у 2010-2011 рр. було відновлено тенденцію до зростання виробництва сільськогосподарських машин.

Дослідження інформації Державної податкової служби України, Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України, бізнес-каталогу підприємств України та українського інформаційного бізнес-порталу [11-14] показало, що 615 підприємств належать до сільськогосподарського машинобудування. Регіональна структура розміщення машинобудівних підприємств продемонстрована на рис. 2 [11-14].

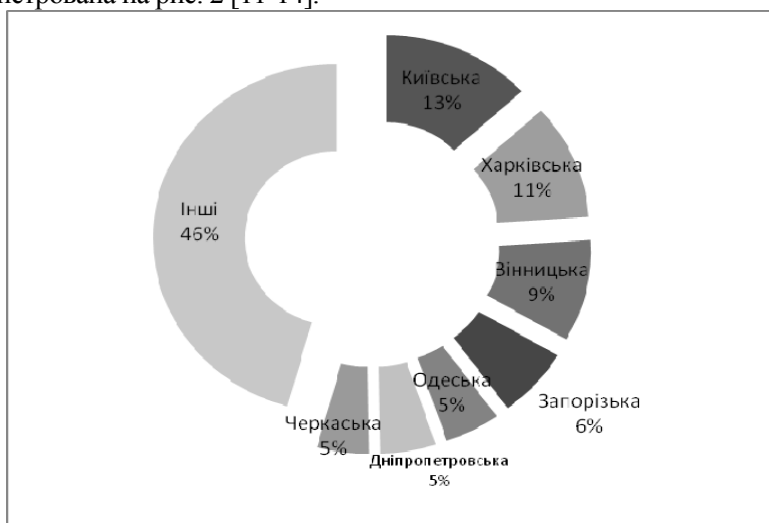

Рис. 2. Регіональна структура виробництва сільгосптехніки в Україні

В Київській, Харківській та Вінницькій областях зосереджено 13%, 11% та 9% виробників сільгосптехніки відповідно (рис. 2). Оскільки головною причиною розміщення машинобудівних підприємств для АПК є близькість до споживача, то виробники присутні у всіх регіонах України. Так, в Запорізькій області функціонують 6% підприємств сільськогосподарського машинобудування, а в Одеській, Дніпропетровській та Черкаській по 5%. Інші 46% виробників в межах від 1 до 4% розподілені між рештою областей. Серед підприємств, що поєднують виробництво декількох підкласів такого виду економічної діяльності як виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства відповідно до системи національного класифікатору України [15] належать лише 27 суб'єктів.

Розподіл підприємств за організаційно-правовою формою власності зображено на рис. 3[11-14].

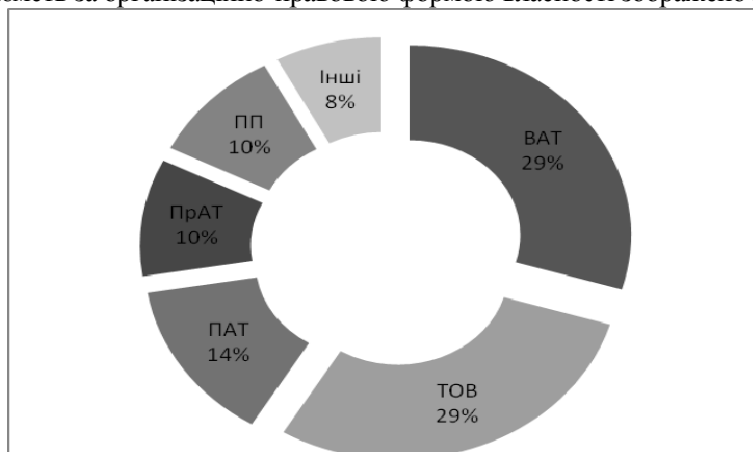

Рис. 3. Розподіл виробників сільгосптехніки за організаційно-правовою формою власності в Україні

Аналіз засвідчив, що за організаційно-правовою формою (рис. 3) найбільше відкритих акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю – їх частка становить по 29%. Однак, акціонерні товариства здійснюють перетворення своїх організаційно-правових форм відповідно до вимог Закону України “Про акціонерні товариства”, тому відбувається поступове збільшення таких форм як публічні та приватні акціонерні товариства.

Для підвищення ефективності, зменшення ризиків діяльності та оптимізації структури бізнесу відбувається формування нових організаційно-правових форм господарювання. В Україні є спільні підприємства, такі як: Українсько-словацьке СП «Агро», СП «Венда Лтд», Нідерландсько-українське ТОВ СП «Верват Україна Лтд», ТОВ СП «Сяйво», ТОВ «Краснянське СП «Агромаш», ТОВ СП «Дон-Лан», СП НВП «Клен». Утім, передбачається збільшити число зазначених виробників найбільш популярної в Україні сільськогосподарської техніки, запровадити пільгові режими виробництва з одночасним підвищенням податкового та митного навантаження на імпорт, а також оптимізувати використання існуючих потужностей з виробництва тракторів.

Підприємствами сільгоспмашинобудування на сьогодні створено понад 100 промислових зразків конкурентоспроможної техніки та обладнання, в тому числі 38 зразків за державною підтримкою. Так, у напрямку розширення співпраці в 2011 р. підписано меморандум між продовольчо-зерною корпорацією Україна та фірмою «CLAAS» зі спільного збору зернозбиральних комбайнів «TUCANO 440». Зібрано 2 комбайни, які проходять сертифікацію, а у 2012 р. планується зібрати 400 комбайнів [16].

Сільськогосподарське машинобудування об'єднує десятки машинобудівних, проектно-конструкторських та науково-дослідних підприємств і організацій, виробничий потенціал яких дасть змогу щороку виготовляти техніку та обладнання для сільського господарства і переробки сільгоспсировини на 15 млрд. гривень. Продукція вітчизняного машинобудування за споживчими та технічними характеристиками поступається імпортованим виробам, для яких характерні висока якість та технічна досконалість. Проте, в окремих сегментах світового машинобудування Україна може успішно конкурувати з іноземними виробниками як за ціною, так і за якістю продукції. У сільгоспмашинобудуванні, як і в автомобіле- та приладобудуванні, має місце поширення технологій «викруткової збірки» [17].

Динамічний процес розвитку промислового та аграрного секторів підвищує вимоги до надійності, потужності та продуктивності техніки і обладнання для агропромислового комплексу. Вдосконалення технологій машинобудування, від чого залежить переоснащення та оновлення промислового виробництва, забезпечить необхідні передумови переорієнтації машинобудування України з енерго- та ресурсовитратних шляхів розвитку до впровадження прогресивних ресурсо- та енергозберігаючих технологій. Водночас, сукупність державних програм розвитку підприємств машинобудування не надає системної підтримки галузі, а лише сприяє вирішенню фрагментарних проблем. Перспективним, на думку автора, є аналіз і детальне вивчення подій, що змінюють умови діяльності виробників сільськогосподарської техніки для мінімізації їх негативного впливу та забезпечення ефективного та раціонального розвитку підприємств.

Література

1. В Украине обеспеченность зерноуборочной техникой составляет менее 40% от потребности – ГПЗКУ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.proagro.com.ua/>.
2. Олійник О. Шляхи реформування вітчизняного сільськогосподарського машинобудування / О. Олійник // Техніка і обладнання для АПК. - 2009. - № 2 – С. 36-37.
3. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>.
4. Для производства 100 млн. т зерна в год Украине необходимо \$20 млрд. инвестиций. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/>.
5. Проект держпрограми по лізингу техніки в АПК. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://economics.unian.net/ukr/detail/95284>.
6. Внутрішній ринок сільськогосподарської техніки України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zet.in.ua/>.
7. Рынок зерноуборочных комбайнов и тракторов в Украине. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zet.in.ua/>.
8. John Deere планирует существенно расширить свое присутствие в Украине в 2011. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.agribusiness.kiev.ua/>.

9. Проект концепції «Загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 року» http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?jsessionid=E6563AA3C537478272C46DD1B1920CF2?art_id=57967&cat_id=57966.
10. Бюлетень Національного банку України. - №5 (230), 2012. – С. 224. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>.
11. Державна податкова служба України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.sta.gov.ua/control/uk/>.
12. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://smida.gov.ua>.
13. Український інформаційний бізнес-портал. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://poshuk.com/>.
14. Бізнес-каталог підприємств України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ua-region.info/>.
15. Класифікація видів економічної діяльності. [Електронний ресурс] – Режим доступу: fnews.com.ua/kved-2012.pdf.
16. МинАПіП совместно с мировыми производителями с/х техники разработает стратегию технического перевооружения аграрной отрасли Украины. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.proagro.com.ua/>.
17. Державна програма розвитку внутрішнього виробництва [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/>.

338.65

*Рахмана І.А. асистент,
СУНУ імені В. Даля*

ГІПОТЕТИЧНА МОДЕЛЬ ВИМІРЮВАННЯ МАСШТАБУ ПРОЯВУ НАСЛІДКІВ ЗМІН ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Посилення взаємозв'язку всіх видів діяльності підприємства (управлінської, виробничої, фінансової, маркетингової, кадрової тощо), а також розширення, ускладнення та інтенсифікація як внутрішніх, так і зовнішніх відносин привели до формування в середині ХХ століття так званого системного підходу до управління. Він розглядає підприємство як цілісну сукупність різних видів діяльності та об'єктів, що перебувають у суперечливій єдності та у взаємозв'язку з зовнішнім середовищем, передбачає аналіз впливу всіх чинників на діяльність підприємства та акцентує увагу на взаємозв'язок між його елементами. З одного боку, системою називається та фізична реальність (будь-які природні і штучні об'єкти), по відношенню до якої необхідно прийняти рішення. З іншого боку, в процесі системного аналізу створюється абстрактна і концептуальна система, що описується за допомогою символів та представляє собою певний структурно-логічний пристрій, мета якого – бути інструментом для розуміння, опису і найбільш повної оптимізації поведінки зв'язків і відносин елементів реальної фізичної системи. Такого роду абстрактною системою може бути математична, машинна або лінгвістична модель, система моделей тощо. У фізичній та відповідній їй абстрактній системах повинно бути встановлено взаємооднозначне співвідношення між елементами та їх зв'язками.

Рівень дослідженості проблеми. У нашому випадку виявляється можливим, не вдаючись до експериментів на реальних фізичних системах, оцінити різного роду робочі гіпотези щодо доцільності тих або інших дій, користуючись відповідною абстрактною системою, і розробити найбільш бажане рішення, саме такі учені як [1, 2, 3, 10, 11].

Термін «системний аналіз» вперше з'явився у зв'язку з завданнями військового управління у дослідженнях RAND Corporation (1948). Він інтерпретувався як сукупність певних наукових і практичних методів вирішення різноманітних проблем, що виникають у всіх сферах цілеспрямованої діяльності суспільства, на основі системного підходу і подання об'єкта дослідження у вигляді системи. Системний аналіз є головним чином впорядкованим, логічно обґрунтованим підходом щодо дослідження проблем і використання існуючих методів їхнього вирішення, які можуть бути розроблені в межах інших наук. Системний аналіз призначений для вирішення в першу чергу слабкоструктурованих проблем (проблем, склад елементів і взаємозв'язків між якими встановлено лише частково) та завдань, що виникають, як правило, в ситуаціях, які характеризуються наявністю чиннику невизначеності і містять елементи, що є неформалізованими.